

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การฟื้นฟูอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาผ้าขึ้นดินจกของชุมชน บ้านห้องลับแล ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
ผู้เขียน	นายอัยนัย กางมูล
ปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์สมร เจนจ๊ะ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท ทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนรวบรวมภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม ในรูปสัญลักษณ์ที่เป็นลวดลายของผ้าขึ้นดินจก และ ดำเนินที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เกี่ยวกับผ้าขึ้นดินจกเพื่อฟื้นฟูอัตลักษณ์ชุมชน จากภูมิปัญญาผ้าขึ้นดินจก ตามวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กิจกรรม และกระบวนการของชุมชนบ้านห้องลับแล ตำบลฝายหลวง อำเภอ ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการศึกษา พบว่าประชาชนในหมู่บ้านห้องลับแล ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นกลุ่มคนไท-ขวน ได้อพยพมาจากเมืองเชียงแสน โบราณ แห่งอาณาจักรล้านนา จึงตั้งหลักแหล่งกันอยู่ที่นี่ในช่วงตะวันลับยามแลง (ตะวันตกดิน) จึงเรียกดินแดนแถบนี้ว่า บ้านลับแล ต่อมาทางราชการจึงได้เปลี่ยนชื่อให้เป็น บ้านห้องลับแล ในส่วนผ้าขึ้นดินจกของชุมชนไท-ขวนลับแลนั้นมีลายหลักที่เป็นลายโบราณเพียง ๔ ลาย คือ ลายหงส์ใหญ่ หงส์เครือ แปะขอ และหกขอ มีคติความเชื่อในรูปสัญลักษณ์ที่เป็นลวดลายผ้าขึ้นดินจก ว่า หากได้นุ่งขึ้นดินจกทั้ง ๔ ลายในงานบุญงานมงคล ถือว่าเป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน และเป็นเสมือนนางฟ้าเทพธิดา ลงมาร่วมงานมงคลถือเป็นการหอมบุญ(ร่วมทำบุญ) และเชื่อว่าขึ้นดินจกลายหงส์ใหญ่ นุ่งแล้วจะมีเมตตามหานิยม คนรักคนหลง คนเอ็นดู, ขึ้นดินจกลายแปะขอ นุ่งแล้วจะค้าขายหมาน(ค้าขายรุ่งเรือง) มีเงินมีทอง ร่ำรวย มีโชคมีลาภ ไม่ยากจน, ขึ้นดินจกลายหงส์เครือ นุ่งแล้วจะหายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี ได้รับการคุ้มครองดูแล และขึ้นดินจกลายหกขอ นุ่งแล้วจะมีสติปัญญาเฉียบแหลมเป็นเลิศ ไหวพริบดี ว่านอนสอนง่าย ส่วนความเชื่อของตะเข็บในตัวขึ้น พบว่ามีไว้เพื่อป้องกันไสยศาสตร์ และ สั่งชั่วร้ายต่างๆ ได้ ในด้านค่านิยมในรูปสัญลักษณ์ที่เป็นลวดลายของผ้าขึ้นดินจก พบว่า ขึ้นดินจกทั้ง ๔ ลาย ได้รับความนิยมในการใช้สำหรับนุ่งในงานบุญงานมงคลพิธีสำคัญ เช่น งานบุญกฐิน งานบวช

งานแต่งงาน ฯลฯ รวมทั้งใช้นุ่งต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เจ้าฟ้ามหามหัทธนี และพบว่าผู้ที่นิยม
 นุ่งลายหงส์ใหญ่ และลายแปดขอ จะเป็นผู้หญิงวัยกลางคน ที่มีฐานะทางการเงิน อยู่ในวงสังคม
 ชั้นสูง เป็นลายที่ทำยากและมีราคาแพง ส่วนลายหงส์เครือและหกขอนั้น หญิงสาววัยรุ่นจะนิยม
 นุ่ง เนื่องจากเป็นลายที่ใช้เป็นแบบฝึกหัดขั้นต้นของเด็กสาวในการทอผ้าลายที่ยากขึ้นไป ในด้าน
 ตำนานที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เกี่ยวกับผ้าชิ้นดินจกของชุมชนไท-ยวนลับแลง ตำบลฝายหลวง
 อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า มีวรรณกรรมมุขปาฐะที่เกี่ยวข้องกับผ้าชิ้นดินจกของชุมชน
 ไท-ยวนลับแลงอยู่ ๓ เรื่อง คือ ๑. เจ้าหงส์คำราชบุตร ๒. พญานกเลื้อกหัวหน้า ๓. ตำนานการสร้าง
 เมืองลับแล/นางสุมาลี สุมาลีผู้เริ่มประดิษฐ์ผ้าชิ้นดินจก และผลการศึกษายังพบว่าภูมิปัญญาผ้าชิ้น
 ดินจกของชุมชนบ้านท้องลับแลสามารถฟื้นฟู อัตลักษณ์ของชุมชนตามวิธีการมีส่วนร่วม โดยใช้
 กิจกรรมและกระบวนการของชุมชน ตามแผนการฟื้นฟูอัตลักษณ์ชุมชนไท-ยวนลับแลง ด้วย
 มาตรการ ๒ ป ๒ ก ๑ ข คือ ประชาสัมพันธ์ ภูมิปัญญา การสอน กิจกรรมเสริม และการขยายผล
 ซึ่งมีการประเมินผลความพึงพอใจของชุมชนในด้านเนื้อหา กระบวนการ และ การใช้ประโยชน์
 จากงานวิจัย พบว่า มีระดับค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ ถึง ๔.๔๕ หรืออยู่ในระดับ ความพึงพอใจมาก (๔)

Thesis Title	Community Identity Revitalization Through the Wisdom of <i>Pha Sin Tin Jok</i> in Ban Thong Lap Lae, Fai Luang Sub-district, Lap Lae District, Uttaradit Province
Author	Mr. Asanai Kaangmoon
Degree	Master of Education (Teaching Thai)
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Samorn Jenjija

ABSTRACT

This study was to examine the socio-cultural contexts, wisdom, beliefs, and values represented in the patterns of locally created textile called *Pha Sin Tin Jok* as well as the oral legends on the textile in order to restore the community identity basing on the wisdom regarding *Pha Sin Tin Jok*. The initiative utilized the participation of the community through activities and processes of the Ban Thong Lap Lae, Tambon Fai Luang, Lap Lae District, Uttaradit Province. The findings reveal that the people in this village were Tai Yuan who migrated from Chiang Saen of the ancient Lanna Kingdom and settled at this site at sunset and called their village Ban Lap Laeng meaning Village of Sunset. Later, the concerned government agency had changed it to Ban Thong Lap Lae. The Lap Lae Tai Yuan Sin Tin Jok textile had four major patterns, namely, *Hong Yai* (Big Swan), *Hong Khrua* (Connect Swans), *Paed Khor* (Eight Hooks), and *Hok Khor* (Six Hooks). It was believed that if one had worn the skirt made out of the textile with all these four patterns to a ceremonial event set at a house, it was believed that the person had paid the high honor for the host. The woman was like a goddess coming down to take part in the event to contribute to the merit making. Each individual pattern had its own meaning. Wearing the textile with pattern of *Hong Yai*, the person would gain popularity and admire. Wearing *Paed Khor* textile, the person would be good at trading. Wearing *Hong Khrua* patterned textile, the person would get away from sickness, have good health, and would be protected. *Hok Khor* pattern made the wearer smart and easily trained. The seam in the skirt was created to protect the person from

being attacked by a bad devil. Regarding the values regarding the patterns on the textile, it was found that the 4 patterns enjoyed popularity by women who were the skirt with the patterns to take part in major ceremonial events such *Kathin*, ordination, wedding, for example as well as in the event for welcoming the community's honorable guests such as the royal family members. It was also found that the persons who liked to wear Hong Yai and Paed Khor were the middle-age women with high socio-economic status. These patterns were hard to make and the textile with these patterns were expensive. Hong Khrua and Hok Khor patterns were worn mostly by young women as the patterns were simple and were the product of weaving beginner. In regard to the oral tradition related to Sin Tin Jok textile of Tai-Yuan community at the village, it was found that there were 3 oral legends – *Chao Hong Kham Rajabutra* (Prince Hong Kham), *Phaya Nok Luak Hua Na* (The Eagles Choosing Leader), and Lap Lae Town Construction Legend and the legend on *Nang Sumalee Sumala* who originally initiated this kind of textile. The findings also reveal that the wisdom on *Sin Tin Jok* of Lap Lae Community served as the tool to restore the cultural identity of Tai Yuan Lap Lae with the strategies of using public relations, wisdom, teaching, supplementary activities, and expansion. The people in the community were satisfied with the cultural revitalization actions. They rated their satisfaction with the mean of 3.50-4.49 on five score scale meaning they were very satisfied.